

ФАХОВІ МОВИ ТА ВРАХУВАННЯ ЇХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ІНОЗЕМНИХ МОВ

1. Німецькі германісти, а останнім часом і українські, все більше увагу приділяють вивченню фахових мов (нім. Fachsprache, англ. Language for Special Purpose, франц. Langue de Spécialité). При цьому поняття «фахова мова» трактується як сукупність мовних засобів, які є типовими/притаманними для певної професійної сфери спілкування і забезпечують порозуміння між фахівцями, зайнятими у цій сфері.

2. Інтерес до фахових мов обумовлюється, з одного боку, прагненнями лінгвістів описати специфіку людської комунікації, визначити властивості фахових мовних бар'єрів та розробити методи їх подолання, запропонувати можливості та умови оптимізації фахового спілкування, вивчити вплив фахових мов на загально-вживану мову і навпаки, прослідкувати розвиток дисциплін (певних галузей науки і техніки) та паралельне становлення і розвиток їх (фахових) мов. Інші ж фахівці цікавляться феноменом фахових мов насамперед з практичних причин. Це стосується, зокрема, перекладачів, спеціалістів машинного перекладу, представників соціальних наук та тих, хто займається комунікаційними технологіями — результати досліджень фахових мов широко використовуються ними в їх практичній діяльності.

3.1. Першою й найважливішою ознакою кожної фахової мови є її терміносистема. В кожній професійно замкнутій сфері людської діяльності через фахову мову формується системний погляд на зміст відповідної дисципліни (фаху), що в лексичному аспекті знаходить своє відображення у специфічних термінах. Вивчення термінології фахових мов, закономірностей становлення нових термінів, їх відповідності міжнародним стандартам — це один з важливих напрямків нинішніх лінгвістичних пошуків, результати яких релевантні як для причетних фахівців, так і для забезпечення адекватних перекладів.

3.2. На відміну від лексичного рівня фахові мови не мають свого ексклюзивного синтаксису, характеризуються, однак, більш частотним вживанням певних синтаксичних конструкцій. Серед найбільш поширених/типових можна назвати анонімізацію (в німецькій мові: безособовий займенник *man*, пасивний стан дієслів, узагальнюючий *Präsens*), компресію шляхом номіналізації, дієслівні звороти з семантично нерелевантними дієсловами (в німецькій мові, наприклад, *bringen, kommen, setzen, treten — zur Anwendung kommen*), вклинення в мовні формулювання немовних елементів (формул та інших знаків).

Отже, фахові тексти мають свої специфічні ознаки як на лексичному (термінологічному) рівні, так і на рівні текстової організації.

4. Викладачі іноземних мов КНЕУ імені Вадима Гетьмана стикаються у своїй викладацькій діяльності з (щонайменше) трьома фаховими мовами — економіки, права та інформаційних технологій. У деяких класифікаціях їх визначають як «субмови», а рівнем нижче розрізняють власне «фахові мови» як підвиди. Згідно з цією логікою у субмові економіки можна виділити, зокрема, фахові мови маркетингу, фінансів, логістики і т.п., у субмові права — фахові мови цивільного права, кримінального права тощо.

Такий підхід уявляється виправданим, оскільки безсумнівно, що, наприклад, тексти про виробничу діяльність агропромислового підприємства та розрахунок інвестиційного проекту у важкій промисловості різняться не лише в термінологічному аспекті, а й у плані використання математичних формул та знаків, а також за рівнем абстрактності. Продовжуючи перелік очевидних типових характеристик, можна підкреслити, що фахова мова інформаційних технологій у всіх країнах розвивається під впливом англомовних запозичень, а для фахової мови права — в усякому разі в її німецькому варіанті — притаманні складні номіналізаційні структури. При опрацюванні юридичних текстів постійним є і питання можливості співвіднесення інституцій, реалій в іноземній та рідній мовах.

Глибоке оволодіння майбутніми фахівцями іноземними мовами передбачає і засвоєння ними термінологічного апарату та типових рис організації відповідних фахових текстів. З орієнтацією саме на це положення мають розроблятися навчально-методичні матеріали та проводитись практичні заняття з ділової іноземної мови. Вважаємо доцільним запропонувати для реалізації цієї мети і відповідну вибірку дисципліну для студентів третього та/або четвертого курсу.